

N:o 119.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 11 maj 1894.

— — — — Andra Kammaren den 11 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen om utredning rörande bolags
förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.*

(Första kamarens tillf. utskotts (n:o 3) utl. n:o 7)

(Andra — — — (n:o 3) — n:o 17)

Till Konungen.

Uti en inom Riksdagen väckt motion har erinrats derom, att hos senare årens Riksdagar vid flera tillfällen uttalats önskvärdheten af att tillfälle underlättas för vårt lands arbetarebefolkning att förvärfva jord-egendom. En komité för afgifvande af utredning och förslag rörande denna fråga hade äfven varit af Eders Kongl. Maj:t tillsatt. Hur berättigadt och betydelsefullt detta önskningsmål än vore, ansåge motionären dock en annan dermed nära förbunden fråga i ännu högre grad vara förtjent af allvarlig uppmärksamhet, den nemligen att söka förekomma, att icke den redan befintliga sjelfegande jordbrukarebefolkningen i en del af våra provinser allt mer undantränges för att ersättas af osjelfständiga bolagsunderlydande. Alla de beaktansvärda skäl, som talade för det förstämnda syftemålet, egde i ännu högre grad betydelse för det senare liksom det äfven osökt framginge af det förhållande, hvari dessa frågor stode till hvarandra, att den senares lösning borde föregå den förras.

Icke blott skogbärande mark, utan äfven hela egendomar i landets nordligare provinser inköptes i stor utsträckning af de stora sågverksbolagen. I följd häraf egde en fortgående förminskning af de sjelfegande jordbrukarnes antal rum, och det funnes ingen anledning att förvänta, att dessa jordköp skulle upphöra, förr än i flera vidsträckta delar af vårt land all jord öfvergått till bolagsegendom.

Det vore icke nödigt att närmare framhålla, af hvilken betydelse för vårt folk det skulle vara, om den nu sjelfegande allmogen i vidsträckta delar af vårt land skulle nedsjunka till den osäkra och osjelfständiga ställningen af bolagsunderlydande, ty det skadliga inflytandet af dylikt förhållande i sedligt, rättsligt, politiskt och ekonomiskt hänseende låge i öppen dag.

Visserligen vårdade numera åtminstone några större bolag sin skog väl, men någon uppodling af de vidsträckta, härför tjenliga marker, som norra Sveriges skogor omslöte, vore knappast förenlig med bolagens intressen och kunde därför förväntas endast undantagsvis komma till stånd.

Det vore vidare otvifvelaktigt, att genom bolagsinstitutionen möjliggjorts en ekonomisk utveckling, som icke hos oss på annat sätt kunnat komma till stånd. Men redan deraf, att dessa korporationer egde en kraft, som vore ojemförligt större än de enskilda personernas, framginge sjelfklart, att de under vissa förhållanden gent emot dessa kunde komma att verka förtryckande.

De sorgliga förhållanden för norra Sverige, som i följd af bolagens obegränsade jordförvärf redan inträdt och för hvarje år mer förvärrats och som så allvarsamt syntes hota dess framtida utveckling, hade äfven beaktats af såväl Vesterbottens läns landsting som af hushållningssällskapens ombud vid deras möte under år 1893.

Det vore emellertid först sedan ett tillräckligt och tillförlitligt statistiskt material blifvit insamladt och förelagdt Riksdagen, som den kunde sättas i tillfälle att öfverskåda och till sin fulla betydelse uppskatta den föreliggande frågan, liksom äfven att med full insigt bedöma de åtgärder, som för dess lösning kunde finnas bäst afvägda.

För att gifva en bild af huru ofvan berörda förhållanden utvecklats sig samt visa till hvad omfattning hemman öfvergått i bolagens ego, anser Riksdagen sig böra hänvisa till de såväl vid 1892 års lagtima riksdag som vid denna riksdag utarbetade sammandrag af vederbörande Konungens befallningshafvandes femårsberättelser, i hvad de angå förevarande ämne.

Af dessa berättelser framgår tydligt, att bolags förvärf af jord-

bruksfastigheter i stor omfattning egt och fortfarande eger rum åtminstone i Kopparbergs län och de norrländska länen. Härvid skulle visserligen kunna invändas, att dylikt förvärf icke vore af synnerlig betydighet, då taxeringsvärdet å samtliga i dessa provinser belägna, bolag tillhöriga jordbruksegendomar år 1890 uppgick allenast till 19 procent af hela jordbrukstaxeringsvärdet i Gestríkland och 14 procent i de öfriga landskapen, men å andra sidan torde böra erinras om det förhållande, att de hemman, som i nämnda orter öfvergått i bolags ego, i sjelfva verket icke ligga spridda öfver hela länen, utan äro belägna hufvudsakligast, för att icke säga uteslutande, inom dessas skogstrakter, hvadan det i viss mån blir vilseledande att jemföra taxeringsvärdet å dessa hemman med taxeringsvärdet å länens samtliga jordbruksfastigheter. En riktigare uppfattning om jordegendomens fördelning i dessa trakter torde erhållas genom en jemförelse mellan det sammanlagda taxeringsvärdet och mantalet å alla inom nämnda trakter belägna hemman å ena sidan samt, å andra sidan, enahanda värde och skattetal för de af bolagen innehafda jordbruksfastigheter.

En dylik jemförelse lärer komma att visa ett långt mera oroande resultat med hänsyn till den sjelfegande jordbrukareklassens aftagande och tillväxten af arrendatorer eller bolagsunderlydande med ännu osäkrare ställning, och i händelse detta skulle vid en statistisk utredning befinnas vara det verkliga förhållandet, torde såsom en dess innebörd böra framhållas, förutom de faror i socialt och politiskt hänseende, hvarom ofvan nämnts, jemväl, att ganska stora delar af de norrländska skogsbygderna, ehuru försedda med många tillfällen till odling och ett åtminstone någorlunda lönande jordbruk, genom denna fastigheternas fördelning allt framgent torde förblifva ouppodlade och föga befolkade.

Enär förevarande fråga är af största betydelse ej blott för de norra länen och särskildt för deras skogstrakter, utan ock för hela vårt fädernesland, anser Riksdagen fullgiltiga skäl tala för åstadkommande af en utredning i det syfte, att Eders Kongl. Maj:t må blifva i tillfälle att föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning uti ifrågavarande trakter kunna anses af förhållandena påkallade.

En ytterligare orsak att allvarligt behjerta de framställda önskningsmålen har Riksdagen jemväl funnit deri, att flertalet af de ifrågavarande länens representanter i Andra Kammaren undertecknat ofvanberörda motion, hvarigenom densamma torde kunna anses innefatta ett uttryck för dessa traktens önsknningar och behof.

Då emellertid de för frågans lösning bäst afvägda åtgärder med full insigt kunna bedömas först sedan tillräckligt statistiskt material insamlats, får Riksdagen anhålla, det Eders Kongl. Maj:t ville låta infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning; samt att Eders Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranleda, för Riksdagen föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning i samma trakter kunna anses af förhållandena påkallade.

Stockholm den 11 maj 1894.

Med undersåtlig vördnad.
